ut indebitam [2] solutam reddere cogitur. PP. Kalend. Novemb. ALBINO & ÆMILIANO CONSS. 207.

De venditione operarum.

4. Imp. ANTON. A. Valeriano.

SIquam tibi pecuniam a liberto tuo ex venditione [2] operarum deberi probaveris: restitui tibi a liberto tuo Præses jubebit: Ex hoc enim liberam [3] testamenti factionem libertus habet, modo si non onerandæ [4] libertatis gratia emissam [esse] cautionem probabitur. PP. 14. Kalend. Maji, DUOBUS & ASPRIS CONSS. 213.

De manumittente ante tempus quo tenetur manumittere.

5. Idem A. Terentio.

MAter tua ab eo, quem ex causa fideicommissi manumisit, operas impositas petere non [5] potest: nisi ejus tantum temporis quo eum ante [6] manumisit [7], quam dies fideicommissæ libertatis existeret: sed nisi [8] ei honorem patronis debitum exhibuerit: adeat competentem judicem pro modo admissi vindicaturum. PP. 3. Idib. Maji, DUOBUS & ASPRIS CONSS. 213.

De pecunia, 1. De duobus filiis.

6. Imp. ALEXAND. A. Minicio.

NEc patronis pro operis mercedem accipere licet: quamvis si indictæ operæ præstitæ non [9] sint, ad pecuniæ exactionem obsequii non præstiti æstimatio convertatur. §. 1. Qui autem duos [10] filios in potestate, vel diversis temporibus habuit, Lege Julia de maritandis ordinibus obligatione operarum liberatur. Dat. 12. Kal. Jun. JULIANO 2. & CRISPINO CONSS. 225.

De empto suis nummis.

7. Idem A. Augustino.

SI tuis [11] nummis emptus es ab eo a quo manumissus es: nec operas ei debes, nec puniri ab eo ut ingratus potes: *patronum* tamen tuum esse [12] eum negari non oportet. Dat. 3. Idib. Septembr. JULIANO 2. & CRISPINO CONSS. 225.

De liberta quæ patrono nupsit.

8. Idem A. Lictorio.

LIbertæ tuæ, ducendo [13] eam uxorem, dignitatem auxisti: & ideo non est cogenda operas tibi præstare, cum possis Legis beneficio contentus esse, quod invito [14] te alii non possit juste nubere. Dat. 10. Kalend. Mart. FUSCO & DEXTRO CONSS. 226.

Si cui, relinquatur libertas in diem cum onere aliquid præstandi.

9. Idem A. Herculiano.

TItius, si [cum] testamentum faceret, servo suo Cajo [15] libertatem cum conditione hac dedit, *Cajum servum meum a die mortis meæ annis tribus peractis manumitti volo: ita [tamen] ut præstet* [16] *heredibus meis, sicut me vivo præstabat*: & cum idem servus testatori diurnum quiddam præstaret, & post mortem ejus usque ad diem præstandæ libertatis etiam heredibus præstiterit: manifestum est, quod adeptus libertatem, ad eandem præstationem compelli non possit. Dat. 7. Id. August. FUSCO & DEXTRO CONSS. 226.

De extraneis heredibus, & de maritis patronarum.

10. Imp. ALEXANDER A. Cæcilio.

LIberti libertæque defunctorum, operas neque extraneis [17] heredibus patronorum, neque maritis [18] patronarum debent. PP. Kalend. Novemb. ALEXANDRO A. CONS. 227.

De natis ex liberta, si patronus liberta permiserit nubere.

11. Imp. GORDIANUS A. Africano.

QUod [19] ex liberta muliere nascitur, ingenuum est. §. 1. Is autem, qui libertæ suæ nubendi commodavit adsensum [20] quamvis [21] operas ab eo exigere non possit, jura [tamen] patronatus non amittit. PP. 3. Non. August. PIO & PONTIANO CONSS. 239.

Ubi morandum. De ingratis libertis.

12. Impp. DIOCLETIAN. & MAXIMIAN. AA. Veneriæ.

QUi manumittuntur, liberum [22], ubi voluerint, commorandi arbitrium habent: nec a patronorum filiis, quibus solam [23] reverentiam debent, ad serviendi necessitatem redigi possunt: nisi ingrati probentur: cum neque cum [24] patrono habitare libertos jura compellant [25]. S. 9. Kal. Jun. ipsis AA. CONSS.

De eo qui libertum alienum recepit.

13. Imppp. VALENT. VALENS & GRATIAN. AAA. ad Probum PP.

IN redhibitione [26] operarum maneat pœna in eum qui libertum alienum recipiendum esse duxerit. Dat. 3. Idib. Jul. GRATIANO A. 2. & PROBO CONSS. 371.

TIT IV.

DE BONIS [27] LIBERTORUM, ET JURE [28] PATRONATUS.

Si servus a domino data pecunia mereatur libertatem, omnia jura patronatus dominus retinet: ideoque si bona illius fisco vindicata sint, fiscus ei in jura liberti succedit.

1. Impp. SEVERUS & ANTONINUS AA. Secundæ.

MUltum [29] interest, utrum quis suis nummis emptus ac manumissus sit ab emptore, an a domino suo data pecunia mereatur libertatem? Priore [30] enim casu ad [bona] ejus contra tabulas admitti patronum non placet, posteriore [31] [vero] omnia jura patronatus retinet. Et ideo cum Sabiniani patroni filii qui plenum [jus] habuit, ut hostis [32] publici bona fisco vindicata sint: secundum ea quæ divo Pertinaci placuerunt, & nos secuti sumus, in [33] jura libertorum ejus fiscus [noster] successit [34]. PP. v. Nonas Jul. FAUSTINO & RUFINO CONSS. 211.

2. Impp. VALENS & VALENT. AA. ad Florianum Comitem rerum privatarum.

SI liberti convenientibus [35] patronis consortium cum ancillis colonisve nostris [36] elegerint: sciant [illi] se deinceps commoda patronatus amissuros [37]. Dat. 3. Idib. Octob. *Treveri*, LUPICINO & JOVINO VV. CC. CONSS. 367.

3. Imp. IUSTINIANUS A. Demostheni P. P.

SI quis patronorum in posterum hujusmodi narrationem conceperit, vel in libertatibus quæ inter vivos actitantur, vel in his quæ ex testamento, vel codicillis scriptis [vel sine scriptis] habitis proficiscuntur, *Ut* [38] *liberti eorum a jure patronatus liberentur*: antiqua interpretatione semota, non dubitet etiam patronatus jus ex sola tali verborum conceptione libertis esse remittendum: nec [eorum] successionibus quæ ab intestato descendunt, quas veteres etiam post hujusmodi actus servari in libertorum bonis decreverunt, a nobis patronis integris reservandis. Sed quemadmodum in natalium [39] restitutione omne jus tollitur patronatus, ita & in hujusmodi verbis eandem vim esse observandam omnes non ignorant. Idemque [40] juris est, si inter vivos manumissione imposita, in ultimis voluntatibus concessio [41] data fuerit patronatus [42]: ita tamen, ut in omnibus natalium restitutiones, ex quibus pene solis ingenuitas mera [43] libertis competit, tam obtineant, quam in nostra Republica polleant: cum nobis cordi est, ingenuis [44] magis hominibus quam libertis eam frequentari. Reverentia [45] tamen quæ a libertis [patronis] debetur, & jure quod adversus ingratos [46] libertos patronis competit, integris reservandis, & si per verborum conceptionem secundum a nobis inductum modum jus patronatus fuerit amissum: cum etiam hæc ingenuitatis præmio tollantur, quam pene [47] sola natalium restitutio inducit: his videlicet casibus per quos pœnalibus modis jus patronatus quasi ab indignis patronis eripitur, in suo robore duraturis. Recitata septies [48] in novo consistorio palatii Justiniani. Dat. 3. Kal. Novemb. DECIO V. C. CONSS. 529.

4. [49] Αυτοκράτωρ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ. deest.

Varia capita Græcæ constitutionis Justiniani de jure patronatus ex variis locis in unum congesta, per Ant. Contium.

§. 1. Multi modi in ea enumerabantur, quibus cessat jus patronatus: ut passim ajunt Græci interpretes. §. 2. Volens patronus remittit ei qui manumittitur, jura patronatus, lib. 48. Βασιλικ. tit. ult. §. 3. Qui suis nummis est emptus liber fit, & solutus omni jure patronatus etiam jure veteri lib. 48. Βασιλικ. ὁ κλίψας ἀλλότρια σφέγματα, καὶ διὰ τῶν τοιούτων πλουτισμῶν σφεγμάτων [11]. συνεγγυᾶται, καὶ δοῦς ταύτα ὑπερ τῆς ἑαυτοῦ ἐλευθερίας ἐλευθερόται. ὁ δὲ [11]. κλίψας, ὁ δύνατον δοῦναι ταῦτα καὶ ἐλευθερωθῆναι, ἀλλὰ δοῦλος μένει, καὶ τούτων ἀφαιρεμένων ἀπ' αὐτοῦ.

Id est,

Qui alienas res furatus est, & ex earum distractione decem puta redegit, eaque dedit pro sua libertate, liber fit: qui vero decem furatus est, non potest ipse dare, & liber fieri, sed servus manet etiam iisdem decem ei ablatis. §. 4. O

nummis, operas imponere non potest. 1 Operarum indebita præstatio condicitur. 2 Id est, dum ei revenderes operas tibi debitas. *l.* 37. *ff. de bonis libert.* 3 Dixi ad *d. l.* 37. 4 *d.* §. 5. hinc colligit Baldus Rusticos & vasallos in libertatis suæ præjudicium obligari non posse. adde *l.* 6. *ff. de off. præsid.* 5 *l.* 95. *in fin. ff. de leg.* 1. 6 Manumittens ante tempus quo manumittere tenetur, temporis anticipati ratione operas imponere potest, non ultra. *Salc.* 7 *l.* 32. *ff. de dolo.* atqui videtur manumittere non posse. *l.* 31. §. 1. *ff. ad SC. Trebell.* 8 Vid. *l. ult.* ¶. *de obsequiis.* 9 Pro præteritis operis mercedem accipere licet. *l.* 13. §. 2. *l.* 24. *ff. eod.* 10 Duo filii ab operarum præstatione liberant. *l.* 37. *ff. de oper. libert.* de jure liberorum, vide plura in *l.* 1. *l.* 2. ¶. *de jure liberorum.* 11 *l.* 4. *ff. de manumissionib.* 12 Imo non est. *l.* 10. *ff. de in jus vocando.* 13 Liberta uxor patroni sui facta, non tenetur ad operas. *l.* 46. *ff. eod.* 14 *l.* 45. *ff. de ritu nuptiarum.* 15 Alcatus 6. *parerg.* 9. aliquando putavit hanc constitutionem adulterinam esse, quod Caji nomen hic servo tributur: quodque veteres consueverint Græcis non Latinis nominibus servos appellare. 16 An in infinitum? an potius triennii tantum spatio? posteremum verius est, & ita tempus triennii adjectum libertatis præstationi intelligitur restringere onus indefinitum servo impositum. 17 Liberti operas non debent extraneis patroni heredibus. 18 Patrona mortua, liberti ejus marito operas non debent: honorem tamen debent. dixi ad *l.* 2. *supr. de in jus vocando.* 19 Ingenui sunt liberorum liberi. *Instit. de ingenuis. l.* 9. ¶. *de ingenuis manumissis.* 20 *l.* 2. ¶. *de obsequiis.* 21 Matrimonium potentius est, quam jus patronatus. 22 Libertus ubi voluerit, morari potest, dum tamen operas præstet quas debet. 23 Patroni liberis liberti tolitur reverentiam debent, non operas. 24 Imo cum patrono morari cogi possunt. *l.* 38. *in fin. ff. eodem.* & ex provincia Romam venire cogi, ut operas reddant. *l.* 20. *in fin. ff. eodem.* quin peregre cum eo proficisci. *d. l.* 38. si modo per orbem terrarum temere non vagatur. *d. l.* 20. quod ex longinquis & brevibus excursionibus definitur. *l.* 13. *in fin. ff. de annuis legat.* Quid si certo loco morari jussi sint servi libertate donati? voluntati defuncti obtemperandum est. *l.* 18. *in fin. ff. de aliment. l.* 44. *ff. de manumissis testam.* Quid si extraneo plane sub ejusmodi conditione sit relictum, ut certo loco habitet? jus libertatis ejus tali jussione non potest infringi. *l.* 71. §. 2. *ff. de condit. & demonstrat.* Ad certum domicilium & locum adstringi servitutis species est. Hoc constat, sententia judicis, certum adsignari posse eo domicilium, *l.* 7. §. 1. *ff. de interdictis. & relegat.* An subditio licet patriam mutare? vid. Papon. 3. *Notar.* 6. *fol.* 462. de addictis glebæ colonis & censitis alibi dictum est. 25 Imo compellunt. *l.* 71. §. 2. *ff. de cond. & demonstrat.* Resp. quod ibi tempore manumissionis illam legem imposuerit, hic ex intervallo. Ans. 26 Qui alienum libertum occupat, loco ipsius tenetur ad operarum præstationem. *l. un. in fin.* ¶. *de colon. Illyr. lib.* 11. 27 Dixi ad 38. D. 2. 28 Dixi ad 37. D. 14. juris patronatus hæc præcipua capita sunt: Ne a liberto in patronum proponatur turpis actio. *l.* 2. *l.* 5. *ff. de obsequ. parent. l.* 4. §. 16. *ff. de doli mali & metus.* ut reverentia & officium *l.* 26. §. 12. *ff. de cond. indeb.* & alimenta præstentur. *l.* 5. §. 18. *ff. de agnosc. & alend. lib.* ut ingratus libertus revocetur in servitutem. *l.* 3. *vers. Reverentia.* ¶. *eod.* ut patronus liberto succedat. *l.* 4. ¶. *eod.* 29 *l.* 4. ¶. *de obsequ.* 30 Qui servum meum ejusdem pecunia a me redemit & manumisit, jus in ejus bona succedendi non habet. 31 Etiamsi a servo meo pecuniam manumissionis causa accepero, nihilominus tamen ei succedo. 32 Hostis publici bona fisco cedunt. 33 *l.* 9. *ff. ad l. Jul. majest.* 34 Vid. quæ dixi ad *d. l.* 9. 35 Dissimulans pro consentiente habetur, jusque suum remittere intelligitur. 36 Id est, fiscalibus. 37 Et ita jus patronatus a patrono libertis remitti potest, *ut hic. & l.* 3. ¶. *eod.* 38 Remittens jus patronatus, jus omne in libertum reverentia excepta, amittit. *Novell.* 78. *cap.* 2. 39 Natalium restitutione jus omne patronatus tollitur, ita ut libertus nec obsequium nec honorem patrono debeat, nec ingratus accusari possit. *vers. Cum etiam hæc.* ¶. *eod. l.* 10. §. 3. *ff. de in jus vocand.* 40 Remissiones factæ in ultima voluntate, & inter vivos inter se comparantur. 41 Hoc est remissum jus patronatus. 42 Et libera testamenti factio. *l.* 47. §. 2. *ff. de bon. libert.* & ita abrogatur *d.* §. 2. 43 Mera libertas. 44 Ingenuis potius quam libertis indulgendum est. 45 Reverentia, quæ ab ingenuis, non pertinere: nam nec ulla antiqua lege talis cognatio computabatur. 46 Ingrati actio datur adversus eum, cui jus patronatus remissum est. *l.* 2. ¶. *de libert. Nov.* 78. *c.* 2. non datur adversus restitutum natalibus. diei *supr. eod.* Plus est ergo natalibus restitui, quam jura patronatus remissa habere. Quod ad actionem tamen ingrati attinet, datur adversus donatarium. 47 Natalium restitutio pene indacit ingenuitatem. *l.* 2. *l.* 3. *ff. de natalibus restitut.* 48 Septimo dixi ad *l.* 30. *supr. de jure dot.* 49 Hanc constitutionem impro-

βαφεύσαντος ἐλευθερόται, ἀπεκτείνατος δὲ ἐξὸν ἢ ὁ μηδένα τὸν πρεσβύτερον ἔχων αὐτῷ ἢ ὁ μὴ δυνάμενος ἐκεῖνῳ πρεσβεῦσαι ἑπτοῖς, ἐξὸν ὁ παρόφρων καὶ ὁ μωρόμενος. §. 5. Servus ægrotus [1], nisi ejus curam dominus gerat, fit liber, & dominus amittit in eo jus patronatus. Item ne filii adoptivi patroni libertos patris adoptivi habeant.

§. 6. Δοῦλος φρεντεύομενος ἐάσητε τὸ οἰκεῖο δεσπότε ἐλευθερόται. Servus sciente domino militiam adeptus, potestate domini liberatur, & ingenuus fit cessante jure patronatus.

† Idem cautum fuisse videtur de servo Episcopatum vel clericatum, vel aliquam dignitatem sciente domino adepto, ut ita concipi debeat hæc epitome:

Δοῦλος φρεντεύομενος; ἢ ἀξιωματικὸς γενόμενος ἐάσητε, &c.

§. 7. Ancillas nostras in concubinatu habere possumus. Qui habet uxorem legitimam, non potest habere concubinam. Si quis sine uxore constitutus ancillam suam sub nomine habeat concubinæ, & in eadem usque ad mortem suam consuetudine perseveraverit: illa cum liberis suis in ingenuitatem rapietur, & supra legitimam portionem peculium quod dominus cum moreretur, habebat, capiet: neque liberi aut heredes, aut cognati defuncti in illam jus patronatus habebunt. §. 8. Intestato liberto mortuo ad ejus successionem primum vocantur descendentes, id est, veteri [2] quidem jure liberi post libertatem parentum concepti, ex hac vero lege etiam liberi in servitute parentum concepti, & postea manumissi, & post liberos hujusmodi vocantur deinde cæteri ascendentes, & parentes liberti, & fratres si modo sint liberi, id est, manumissi patronatus jure in hac parte sopito.

§. 9. Placebat [3] in eo genere percipiendarum hereditatum (loquitur *de legitimis hereditatibus*) successionem non esse, id est, ut quamvis proximus quis secundum ea quæ diximus, vocatur ad hereditatem, aut spreverit hereditatem, aut antequam adeat, decesserit, nihilomagis legitimo jure sequentes admittantur. Quod iterum Prætores imperfecto jure corrigentes, non in totum sine adminiculo relinquebant: sed ex cognatorum ordine eos vocabant, utpote agnationis jure eis reclusio. Sed nos nihil perfectissimo juri deesse cupientes, nostra constitutione quam de jure patronatus humanitate suggerente protulimus; sancimus successionem in agnatorum hereditatibus non esse eis denegandam: cum satis absurdum erat, quod cognatis, a Prætore apertum est, hoc agnatis esse reclusum: maxime cum in onere quidem tutelarum, & primo gradu deficiente sequens succedit; & quod in onere obtinebat, non erat in lucro permissum. §. 10. Illud certum est [4], ad serviles cognationes illam partem Edicti qua proximitatis nomine bonorum possessio promittitur, non pertinere: nam nec ulla antiqua lege talis cognatio computabatur. Sed nostra constitutione, quam pro jure patronatus fecimus (quod jus usque ad nostra tempora satis obscurum, atque nube plenum, & undique confusum fuerat) & hoc humanitate suggerente concessimus, ut si quis in servili constitutus consortio, liberum [5] vel liberos habuerit: sive ex libera, sive ex servilis conditionis muliere, vel contra serva mulier ex libero vel servo habuerit liberos cujuscunque sexus, & ad libertatem his pervenientibus, & ii qui ex servili ventre nati sunt, libertatem meruerint: vel dum mulieres liberæ erant, ipsi in servitute eos habuerint, & postea ad libertatem pervenerint, ut hi omnes ad successionem patris, vel matris veniant, patronatus jure in hac parte sopito. Hos enim liberos non solum in suorum successionem, sed etiam alterum in alterius successionem mutuam [6] vocavimus, ex illa lege specialiter eos vocantes, sive soli inveniantur, qui in servitute nati, & postea manumissi sunt: sive una cum aliis qui post libertatem parentum concepti sunt, sive ex eodem patre, vel eadem matre, sive ex aliis qualicunque copulatione nati sunt, ad similitudinem eorum qui ex justis nuptiis procreati sunt.

§. 11. Sed [7] nostra constitutio, quam pro omni natione Græca lingua compendioso tractatu habito composuimus, ita hujusmodi causam definivit, ut si quidem libertus, vel liberta minores centenariis sint, id est, minus centum aureis habeant substantiam (sic enim legis Papiæ summam interpretati sumus, ut pro mille sestertiis unus aureus computetur) nullum locum habeat patronus in eorum successione, si tamen testamentum fecerint. Sin autem intestati decesserint nullo liberorum relicto, tunc patronatus jus (quod erat ex lege duodecim tabularum) integrum reservavit. Cum vero majores centenariis sint, si heredes, vel bonorum possessores liberos habeant, sive unum, sive plures cujuscunque sexus, vel gradus, ad eos successiones parentum deduximus, patronis omnibus modis una cum sua progenie femotis. Sin autem sine liberis decesserint, si quidem intestati, ad omnem hereditatem patronos patronasque vocavimus. Si vero testamentum quidem fecerint, patronos autem, & patronas præterierint, cum nullos liberos haberent, vel habentes eos exheredaverint, vel mater sive avus maternus eos præterierint, ita quod non possint argui inofficiosa eorum testamenta, tunc ex nostra constitutione per bonorum possessionem contra tabulas non dimidiam ut antea, sed tertiam partem bonorum liberti consequantur, vel quod deest, eis ex constitutione nostra repleatur, si quando minus tertia parte bonorum suorum libertus vel liberta eis reliquerit, ita sine onere, ut nec liberis liberti libertæve ex ea parte legata, vel fideicommissa præstentur, sed ad coheredes eorum hoc onus redundet: multis aliis casibus a nobis in præfata constitutione congregatis, quos necessarios esse ad hujusmodi dispositionem juris perspeximus, ut tam patroni patronæque quam liberi eorum, necnon qui ex transverso latere veniunt, usque ad quintum gradum ad successionem libertorum libertarumque vocentur, sicut ex ea constitutione intelligendum est, & si ejusdem patroni, vel patronæ, vel duorum duarumque pluriumve liberi sint, qui proximior est, ad liberti, vel libertæ vocetur successionem: & in capita non in stirpes dividatur successio: eodem modo, & in iis qui ex transverso latere veniunt, servando. Pene enim consonantia jura ingenuitatis & libertinitatis in successionibus fecimus. Cumque [8] antea fuerat septimo loco bonorum possessio, *Tum quem ex familia*, & octavo, *unde patroni, patronæque, & parentes eorum*: utramque per constitutionem nostram quam de jure patronatus fecimus, penitus evacuavimus. Cum enim ad similitudinem successionis ingenuorum, libertinorum successiones posuimus, quas usque ad quintum gradum tantummodo coartavimus, ut sit aliqua inter ingenuos & libertinos differentia, sufficit eis, tam contra tabulas bonorum possessio, quam *Unde legitimi*, & *unde cognati*: ex quibus possunt jura sua vindicare omni scrupulositate & inextricabili errore istarum duarum bonorum possessionum resoluta.

Contius. Videri possit, & hac lege constitutum fuisse id, quod ait Justinianus Instit. quibus manumit. non licet, *ne masculus in testamento manumittere posset, nisi decimum septimum implevisset annum, & decimumoctavum attigisset: & vice versa ne fœmina testamento manumitteret, nisi decimumsextum implevisset, & decimumseptimum attigisset: ut utroque casu, tam in masculo quam in fœmina media via electa sit inter annos pubertatis, & viginti annorum ætatem. Sed quia Græci numeri hac in re depravati sunt, nec hanc constitutionem diserte exprimunt, nihil hic ea de re affirmare audemus. Sequatur quisque quod probabile videtur, donec certiore confirmatione, vel refutatione certior fiat, quid necessario sequi debeat.*

TIT. V.

SI [9] IN FRAUDEM PATRONI A LIBERTIS ALIENATIO [10] FACTA SIT.

Alienata in fraudem patroni revocantur usque ad legitimam portionem. Bald.

1. Impp. DIOCLETIANUS & MAXIMIANUS AA. & CC. Claudio.

SI in fraudem patroni libertus aliquid alienaverit [11], quatenus legitima pars deminuta est, revocandi tributam convenit esse potestatem. Dat. Kal. Novemb. *Sirmii*, CC. CONSS.

2. Iidem AA. & CC. Juliæ.

DEfuncto quidem liberto patronus intestato [12] succedens, per actionem Calvisianam in ejus fraudem alienata revocare potest. Verum cum patronum post liberti sui mortem ab eo fundi collatam donationem habuisse ratam [13] adseveras, manumissoris factum infirmare successores ejus minime possunt. Dat. 8. Kal. Januar. *Sirmii*, CC. CONSS.

TIT. VI.

DE OBSEQUIIS [14] PATRONO PRÆSTANDIS.

De actione famosa.

1. Imp. ALEXAND. A. Zotico.

COntra patronum tuum famosam [15] actionem instituere non potes. PP. 2. Idus Maji, MAXIMO 2. & ÆLIANO CONSS. 224.

De nuptiis.

2. Idem A. Leontogono.

LIbertæ quæ voluntate patroni, aut jure nuptæ [16] sunt, non coguntur officium patronis suis præstare. Dat. 14. Kal. Aug. MAXIMO 2. & ÆLIANO CONSS. 224.

De his qui pactione data manumittuntur.

3. Idem A. Xantho.

ETiam qui pactione [17] data a dominis manumittuntur, mero [18] jure omne eis obsequium debent.

De lite.

4. Idem A. Victorino.

SI manumissori tuo vim, & audaciam objecisti, ei, qui te beneficio suo ex servitute liberando, ut adversarium [te] haberet, fecit: Præses provinciæ, quatenus coercere ejusmodi temerariam licentiam debeat, æstimabit. Nam si qua tibi pecunia debebatur, sive de rebus adversus patronum disceptatio fuerat: non protinus ad litigandum [19] currere debueras: maxime autem si hoc facere auderes, sine [20] atrocitate [certe] verborum æquitatem petitionis tuæ commendare Judici potuisti, omni honore patrono debito reservato. PP. 2. Kal. Octob. JULIANO 2. & CRISPINO CONSS. 225.

De liberis dæmatorum.

5. Imp. GORDIANUS A. Sulpitiæ.

ETiam liberis [21] damnatorum consuetum obsequium libertos paternos præstare debere [22], in dubium non venit. Proinde si non agnoscunt reverentiæ debitæ munus: non immerito videntur ipsi adversus ie provocare severitatem. PP. Non. Septemb. SABIN. 2. & VENUSTO CONSS. 241.

Quale obsequium præstandum, & de vinculis.

6. Idem A. Cornelio.

LIbertos, sive libertas maxime quibus impositæ operæ non sunt, consuetum [23] potius obsequium quam servile ministerium manumissoribus exhibere debere, neque vincula [24] perpeti, non est opinionis incertæ. Dat. 3. Kal. April. ATTICO & PRÆTEXTATO CONSS. 243.

Cujac. 20. *obs.* 34. restituit, partim ex Latina quadam & veteri translatione, partim ex Basilicis. 1 *l. unic.* §. 3. ¶. *de Latina libert. Novell.* 153. *cap.* 1. *l.* 2. *ff. qui sine manumiss.* 2 Id est, Leg. 12. Tabul. 3 *Inst. de legitima agnat. success.* 4 *Inst. de servili cognatione.* 5 Id est, filium, ut *l.* 34. *ff. de pact.* 6 An jure veteri libertorum liberi jus mutuæ successionis habuerunt exclusio suo patrono? Robertus videtur hoc voluisse 2. *recept.* 24. quo nomine reprehensus a Cujacio 17. *obs.* 13. defenditur a sespo 3. *animadvers.* 2. reprehenditur iterum ab Antonio Mercatore 3. *Notar.* 25. adde Cujac. 20. *obs.* 34. 7 *Inst. de success. libert.* 8 §. 4. *vers. Cumque Instit. de bon. possess.*

9 Dixi ad 38. *D.* 5. 10 Quid si manumisso facta sit? Ipso jure nulla est. 11 Alienata in fraudem patroni revocantur usque ad legitimam. *l.* 1. *ff. eod.* 12 Patronus alienata a liberto intestato mortuo revocat per Calvisianam. *l.* 3. §. 3. *ff. eod. l.* 16. §. 6. *ff. de pet. hered.* testato vero per Fabianam. 13 Patronus alienationem fa-

ctam a liberto, si ratam habuerit, ipse ejusque heredes eam revocare non possunt.

14 Dixi ad 37. *D.* 15. 15 *l.* 1. *in fin. supr. si tutor non gesser.* 49. *Eclog.* 2. *c.* 1. 16 *l.* 11. *in fin. supr. l.* 48. *ff. de oper. libert.* 17 Id est, canone. Pactum enim hic sumitur pro canone, ut *Novell.* 120. *cap.* 8. 18 Jus merum. 19 Libertus patronum in jus non vocat sine venia. *l.* 4. §. 1. *l.* 8. §. 1. *l.* 9. *& seq. ff. de in jus vocand.*

20 Libertus adversus patronum litigare sine atrocitate verborum debet. vid. *l.* 11. §. 1. *ff. de dolo.* Goth. Adde *l.* 6. *Cod. de postulando.* S. L. 21 *l.* 5. §. 20. *ff. de agnosc. liberis. Nov.* 78. *c.* 2. §. 1. *in fin. l.* 4. *l.* 19. *in fin. ff. de jure patronatus.* etiam privignis. *l.* 7. ¶. *de hered. l.* 3. ¶. *tit. prox.* 22 Imo non debent. *l.* 3. *ff. de interdictis. l.* 1. *supr. de bon. libert.* 23 Obsequio coartatæ sunt operæ non impositæ, durum servitium & similia.

24 Vincula suis libertis imponere patronus non potest, *ut hic*; nec parens liberis, nec maritus uxori. Baldus, adde quæ dixi ad *l.* 12. *supr. de oper. libert.*

De privignis, & filiis patroni.

7. Impp. DIOCL. & MAXIM. AA. Metrodoro.

NEque libertis noverca, injuriæ inferendæ privignis [1] ejus libera facultas esse debet, paternos etiam libertos (sicut dicis) injuriosos tibi fuisse, ferendum non est. Præses igitur provinciæ vindictam tibi personarum conditioni congruentem impertiri non dubitabit. Dat. 5. Id. Maji, MAXIMO 2. & AQUILINO CONSS. 286.

De patrona.

8. Iidem AA. Hermiæ.

NEque patronæ [2] tuæ obsequiis refragarite fas est. Dat. 12. Kal. Febr. DIOCLETIAN. & MAXIM. AA. CONSS. 287.

TIT. VII.

DE LIBERTIS [3] ET EORUM LIBERIS.

1. Imp. ANTON. A. Daphno.

NOn est ignotum, quod ea quæ ex causa fideicommissi manumisit, ut ingratum [4] libertum accusare non potest: cum id judicium extra [5] ordinem præbeatur ei qui [voluntate] servo suo libertatem gratuitam præstitit, non qui debitam restituit. PP. 5. Kal. Maji MESSALA & SABINO CONSS. 215.

2. Imp. CONSTANT. A. ad Maximum Præfectum urbi.

SI manumissus ingratus circa patronum suum extiterit, & quadam jactantia [6], vel contumacia cervicem adversus eum erexerit, aut levis [7] offensæ contraxerit culpam: a patrono rursus [8] sub imperium ditionemque mittatur, si in judicio, vel apud pedaneos [9] judices patroni querela exorta ingratum eum ostendat: filiis [10] etiam qui postea [11] nati fuerint, servitutis: quoniam illis delicta [12] parentum non nocent, quos tunc esse ortos constiterit, dum libertate illi potirentur. † Sane si is, qui in nostro consilio vindicta liberatus est, post coërcitionem [ex] pœnitentia dignum se præstiterit [13], ut ei civitas Romana reddatur: non prius fruetur beneficio libertatis, quam si hoc patronus ejus oblatis precibus impetraverit. Dat. Idib. [14] April. *Romæ*, CONSTANT. [15] A. V. & CONSTANTE C. CONSS. 319.

3. Impp. HONOR. & THEODOS. AA. ad Senatum.

LIberti non modo adversus patronos non audiantur, verum etiam eandem quam patronis ipsis [debent,] reverentiam præstent heredibus [16] patronorum: quibus ingrati actio, sicut ipsis manumissoribus deferetur, si illi datæ sibi libertatis immemores, nequitiam receperint [17] servilis ingenii. Dat. 7. Id. August. *Ravennæ*, MARINIANO & ASCLEPIODOTO CONSS. 423.

4. Impp. HONOR. & THEOD. AA. Basso PP.

LIbertinæ conditionis homines, vel eorum filii, etiamsi militantes [18] [docebuntur] ingrati: ad servitutis nexum procul dubio reducentur [19]. Dat. Kal. April. *Ravennæ*, THEODOS. II. & VALENT. AA. CONSS. 425.

TIT. VIII.

DE [20] JURE AUREORUM [21] ANNULORUM [22], ET DE NATALIBUS [23] RESTITUENDIS.

1. Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. Philadelpho.

NAtales antiquos, & jus ingenuitatis non ordo præstare Decurionum, sed a nobis [24] peti potuit. Dat. 15. Kal. April. *Ravennæ*, ipsis AA. CONSS.

2. Iidem AA. & CC. Eumeni.

AUreorum usus annulorum beneficio Principali tributus [25], libertinitatis [26] quoad vivunt imaginem [27], non statum ingenuitatis præstat [28]. Natalibus autem antiquis restituti liberti, ingenui [29] nostro constituuntur beneficio. Dat. 13. Kal. * *Sirmii*, CC. CONSS.

In AUTHENT. ut liberti de cætero. §. 1. & §. illud coll. 6. tit. 7. al. 6. Novell. 78. cap. 1. & 2.

SEd hodie quia manumittentes servos suos, cives denunciant Romanos (non enim aliter licet) ex ipsa manumissione aureorum annulorum & regenerationis jus habent: ut sint quidem liberi & ingenui, sed jure patronatus illeso.

TIT. IX.

QUI [30] ADMITTI AD BONORUM POSSESSIONEM [31] POSSUNT: ET INTRA [32] QUOD TEMPUS [33].

De filiofamilias.

1. Impp. SEVERUS & ANTONINUS AA. Macrinæ.

BOnorum possessio filiofamilias delata [34]; cum ignorante [35] quoque patre posit peti emolumentum etiam patri allatura, si ratam [36] petitionem pater habuerit, amittitur [37] transacto tempore [38]. Sine die & consule.

De bonorum possessione quæ defertur proximitatis nomine.

2. Iidem AA. Crispino.

SI bonorum possessio tibi duntaxat competit proximitatis nomine, habuisti spatium centum [39] dierum utilium, ex quo eum defunctum [40] scisti [41], ad bonorum possessionem amplectendam. Dat. 3. Non. Novembr. GETA CONS.

De infante.

3. Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. Crescentio.

INfantis [42] nomine agnitam bonorum possessionem, & antequam [43] loqueretur diem functi, recte competere [44] nulla dubitatio est. S. Kal. Januar. MAXIMO 2. & AQUILINO CONSS. 286.

De emancipata.

4. Iidem AA. & CC. Marcello.

EMancipata [45] si non agnovit intra [46] annum, *Unde liberi* bonorum possessionem, nullam [47] ad heredes vindicationem successionis transmittere potuit. Dat. 3. Kal. Maji, *Heracleæ*, CC. CONSS.

De ignorantia facti.

5. Iidem AA. & CC. Maximo.

QUamdiu per facti [48] quæstionem incertum [49] est, utrumne secundum tabulas, an ab intestato, & ex quo capite possessio sit delata, ne tibi tempus agnoscendæ bonorum possessionis præfinitum cedat, superstitiosam geris solicitudinem.

De ignorantia juris.

6. Iidem AA. & CC. Frontinæ.

ad rubr. l. 1. 4. & 9. Hippolytus Riminaldus. *Mod.* 34 Vide Waltherum *lib. 1. miscell. c.* *24. & lib. 2. c. 38.* Bellonum *lib. 3. suppos. c. 1.* Mod. 35 Et invito. *l. ultim. §. 1. ff. de* *bon. quæ liberis* 36 *l. ult. ff. de bon. possess. l. 6. §. 1. ff. de adq. vel omit. hered. l. ult. §. 1.* *ff. quis ordo in bon. poss.* Imo patris jussus præcedere debet, nec sufficit ratihabitio *l. 25. §. 4.* *ff. de adquir. vel omitt. hered.* nihil saltem operari ratihabitio dicitur. *l. 6. §. 6. ff. de negot. aliud* in hereditate: aliud in bonorum possessione. Cur aliud? Ne dicas cum Accursio, heredita- tis additionem juris esse civilis, quo patria potestas maxime attenditur. Bonorum possessionis, juris esse Prætorii, eoque patriam potestatem negligi. Nam ratihabitione, hoc fieri possessio adquiritur patri, jure prætorio, *ut hic*. Potest commodius dici, jure civili perpetuam & liberam esse potestatem adquirendi: *l. 8. T. de jure delib.* In bonorum possessione peten- da tempus angustius. Et non in proinde filium privati: ut filio non sit necesse patris jussum præcedere, quemadmodum in plerisque aliis cernitur, ut ubi his tempore petitur fit, a re- gulis discedamus: & habiles fiant personæ, quæ antea idoneæ non erant. 37 Renun- ciatio tacita facta per filium patri nocet, *ut hic*. Immo nocere non potest. *l. 13. in fin. l. 14.* *ff. de adq. vel omit. hered. l. 8. §. 1. T. de bon. quæ lib.* An cum Jasone dicemus id ita fieri, quod expressa renunciatio filius nocetur quam tacita? vel, quod ex silentio, lapsu temporis intercedente, pater filio consentire præsumitur. *arg. cap. illud 8. extr. de præscript. cap. is qui* *cuet 42. de reg. in 6.* (de quo tamen vide *l. 10. §. de pet. hered.*) An potius jus esse diversum, hereditati, an vero bonorum possessioni renunciet filius: ut leges contrariæ (de quibus pau- ca *ὁν ἀφνοτε ἀδικον λογισμον.* 11 Hoc innuit nullum excludi commodo bonorum posses- fionis ob id solum, quod intra tempora bonorum possessionem solenniter non petierit a præ- tore, modo eam interim agnoverit. 12 Constantinus scil. *l. 7. §. 3. §. de curat. furiosi.* 13 In bonorum possessionibus petendis: idem in cretionibus. *l. 17. T. de jure delib.* Goth. Ad hanc leg. vid. Guid. Pap. Alciat. & Bellon. *lib. 4. Suppositat. cap. 1. c. 3.* Ant. Adde Cujac. *lib. 17. observ. 19.* S. L. 14 Bonorum possessio factum requirit. 15 Olim apud municipales magistratus peti bonorum possessio non poterat: municipalis mixtum imperium non habent: datio bonorum possessionis, mixti est imperii. Dare bonorum possessionem erat prætorium vel præsidale, non duumvirale. vid. Cujacium *17. obj. 19.* 16 Olim solennis petitio datioque requirebatur. *l. 1. T. comm. de success. l. 20. in fin. ff. de except.*

17 Post Constantinum Theodosius & Valentinianus, etiam circa testationem existimant sufficere qualecunque judicium admittendæ bonorum possessionis. *l. unic. C. Theod. de cretionibus, vel bon. poss.* sive ut Græci interpretes ajunt, *οὐκ ἀρκεῖ κωφὸν τῆς κατακλῆσις*, quod & Justinianus probat, *§. 6. Inst. de bon. poss.* 18 Etiam prætematura agnitio, id est, facta intra tempus datum proponquiori cognato, eo deficiente, recte facta non intelligebatur. *l. 42. §. 2. ff. de bon. liberti.*

19 Bonorum possessionem scil. 40. *Eclog. 7.* 20 Jure adcrescendi portio deficientis alteri accrescit, id est, adjungitur. *l. 3. in fin. ff. de bon. poss.* vid. *ff. de usufructu adcrescendo.* *l. 20. ff. de leg. 2. l. 89. ff. de leg. 3. l. 142. ff. de verb. sign. l. 67. ff. de adquir. vel omittendo hered.* *l. un. §. 10. T. de cad. vitd.* Duarenum *lib. 30. l. 2. de jure adcrescend. l.* Michaëlem Graf- sum *lib. sent. §. jus adcrescendi.* 21 Ad hanc legem extant commentarii Cagnoli, Hipp. Riminaldi, & Guterii, præter quos vide Alciatum *lib. 4. paradox. c. 8.* Mod. 22 Id est, non petentibus. Omittere bonorum possessionem & hereditatem, est ab ea tempore cessa- di, id est, intra tempora constituta eam non accipere. Amittere, genus: Omittere species est. & hoc sensu semper hereditas, aut bonorum possessio omiti dicitur, non alio. vid. Anton. Mercatorem 3. *Not. 20. in fin.* Græci ita legunt, *καὶ τίνος παραιτήσωνται. Ecleg. dict. loco, cap. 1.*

23 Dixi ad 37. *D. 11.* De bonorum possessionibus, hoc pauris tenendum est, Dari vel testamento facto vel ab intestato: Priore casu, duplicitur, vel scripta heredibus, *ut hic*; vel prætereatibus liberis, quæ de contra tabulas. *tit. proc. 12.* his adde Carbonian. *tit. 17.* quæ datur liberis impuberibus præterritis, quibus sit controversia status & bonorum paternorum. adde & eam quæ competit patrono, ejusve liberis. *tit. 13.* Ab intestato, ut *unde liberi 14. unde legitimi & unde cognati 15. unde vir & uxor 18.* 24 Quid? secundum nuncupationem

IUris [1] ignorantiam, nec mulieribus prodesse in Edicti perpetui cursu de [2] agnoscenda bonorum possessione, manifestum est. Dat. 3. Kal. Maji, *Sirmii*, CC. CONSS.

De pupillo & tutore.

7. Pars epistolæ CONSTANTII & MAXIMIANI AA. & SEVERI & MAXIMIANI Nobilissimorum CC.

BOnorum quidem possessionem pupilli nomine agnoscere [3] tutorem [4] potuisse, aperte declaratur: ipse autem pupillus [5] bonorum possessionem sine tutoris auctoritate amplecti non potest, nisi etiam impuberi sine [6] tutoris auctoritate hoc postulanti, sciens [7] hoc competens judex dederit bonorum possessionem: tunc enim emolumentum successionis videtur [ei] Prætorio jure quæsitum esse. 6. Idib. Septemb. CONSTANTIO & MAXIMIANO CONSS. 306.

De rusticitate ignorantia, absentia, vel alia ratione.

8. Imp. CONSTANTIUS [8] A. ad Dionysium.

QUicunque res ex parentum, vel proximorum successione jure sibi competere confidit: sciat sibi non obesse, si per rusticitatem [9], vel ignorantiam [facti [10], vel absentiam] vel quamcunque aliam rationem intra præfinitum tempus bonorum possessionem minime [11] petiisse noscatur: quoniam hæc sanctio hujusmodi consuetudinis necessitatem mutavit. Dat. Prid. Idib. Mart. *Heliop.* CONSTANTIO A. & CONSTANTE C. CONSS.

Quomodo & quando agnoscenda successio.

9. Idem [12] A. ad Populum.

UT verborum inanium excludimus [13] captiones: ita hoc observari decernimus, ut [14] apud quemlibet [15] judicem, vel [etiam] apud Duumviros, qualiscunque [16] testatio [17] amplectendæ hereditatis ostendatur, statutis prisco jure temporibus coarctanda, eo addito [18], ut etiamsi intra alienam vicem, id est, prioris gradus, properantius exeratur, nihilominus tamen efficaciam parem, quasi suis sit usa curriculis, consequatur. Dat. Kal. Februar. *Laodiceæ.*

TIT. X.

QUANDO NON PETENTIUM [19] PARTES PETENTIBUS ADCRESCANT. 20.

In successionibus non petentium portiones accrescunt petentibus. Alex.

1. Imp. GORDIANUS A. Marthanæ.

QUoties pluribus liberis, cessante legitima successione [21], bonorum possessio defertur [beneficium] Edicti perpetui quibusdam [22] omittentibus, his solis qui bonorum possessionem agnoverunt, portionem non petentium accrescere, in dubium non venit. Dat Idib. Januar. PEREGRINO & ÆMILIANO CONSS. 245.

TIT. XI.

DE BONORUM POSSESSIONE SECUNDUM [23] TABULAS 24.

Donec causa falsi per appellationem discutitur, bonorum possessio agnosci non potest. Bald.

1. Imp. ALEXAND. A. Vitali.

PEndente [25] appellatione a sententia, qua falsum [26] testamentum pronuntiatum est: incerto [27] adhuc, an defunctus intestatus decesserit: proximitatis nomine bonorum possessioni locus non est. Dat. 3. Kal. Maji, MAXIMO 2. & ÆLIANO CONSS. 224.

2. Imp. GORDIAN. A. Cornelio.

BOnorum quidem possessionem ex Edicto Prætoris nonnisi secundum eas [28] tabulas, quæ septem [29] testium signis signatæ sunt, peti posse, in dubium non venit. Verum si eundem numerum adfuisse sine [30] scriptis testamento condito, doceri potest: jure civili testamentum [factum] videri, ac secundum nuncupationem [31] bonorum possessionem deferri, explorati juris est. P. P. 12. Kal. Mart. ATTICO & PRÆTEXTATO CONSS. 243.

TIT. XII.

DE BONORUM POSSESSIONE CONTRA [32] TABULAS QUAM PRÆTOR LIBERIS 33 POLLICETUR.

1. Imp. ALEXAND. A. Rufo.

LIberi, contra tabulas parentum bonorum possessione admissa, solis [34] parentibus & liberis legata præstare secundum Edictum debent. PP. 4. Idib. Octobr. MAXIMO 2. & ÆLIANO CONSS. 224.

2. Idem A. Claræ.

POsthumo [35] nato, qui [36] neque heres institutus a patre neque nominatim exheredatus est [37], testamentum rumpitur. Et si contra [38] tabulas bonorum possessio infantis nomine a tutore petita est: secundum tabulas [bonorum] possessio locum habere non potest. Dat. Kal. Mart. JULIANO 2. & CRISPINO. CONSS. 225.

TIT. XIII.

DE BONORUM POSSESSIONE CONTRA TABULAS LIBERTI 39, QUÆ PATRONIS LIBERISQUE 40 EORUM DATUR.

1. Imp. GORDIANUS A. Herculiano.

LIcet ex causa fideicommissi [41] manumissus sit [is,] quem ex voluntate patris cum sorore [tua] te manumisisse proponis: tamen, si extraneos scripsit heredes, partis [42] legitimæ contra tabulas ejus bonorum possessionem petendo, vel contra nuncupationem, si testamentum sine scriptis conditum est, intra tempora Edicto præstituta eam partem poteris obtinere. PP. 6. Kal. Decemb. GORDIANO A. & AVIOLA CONSS. 240.

2. Imp. ANASTASIUS [43] A. Asclepiodoro.

PAtronus, liberti muneribus [44] electis [45], & operis [46], a contra tabulas bonorum possessione repellitur. Dat. 13. Kalend. Mart. VIATORE 47, & ÆMILIANO CONSS.

TIT. XIV.

UNDE [48] LIBERI [49].

1. Impp. DIOCLETIANUS & MAXIMIANUS AA. Sarpedoni.

SI avus tuus relictis tribus emancipatis [50] filiis decesserit, hique bonorum possessionem *unde liberi* acceperint: pro rata portione heredes [51] eos extitisse palam est. Dat. 4. Non. * MAXIMO 2. & AQILINO CONSS. 286.

2. Iidem AA. & CC. Zosimo.

EX testamento [52], vel ab intestato existente filio, vel nepote suo [53] herede, nemo [54] potest ab intestato heres existere. Dat. 3. Id. Mart. ipsis AA. & CONSS.

3. Imp. CONSTANTIN. [55] A. ad Leontium Comitem R. P. Orientis.

QUi [56] se patris post avum intestatum [57] defuncti negat heredem: mortui avi paterni suscipere facultates non potest: maxime [58] emancipatus, nisi [59] per bonorum possessionem ad hujusmodi beneficium pervenerit. Dat. 8. Id. April. LIMENIO & CATULINO CONSS. 349.

ad rubr. l. 1. 4. & 9. Hippolytus Riminaldus. *Mod.* 34 Vide Waltherum *lib. 1. miscell. c.* *24. & lib. 2. c. 38.* Bellonum *lib. 3. suppositat. c. 1.* Mod. 35 Et invito. *l. ultim. §. 1. T. de* *bon. quæ liberis* 36 *l. ult. ff. de bon. possess. l. 6. §. 1. ff. de adq. vel omit. hered. l. ult. §. 1.* *ff. quis ordo in bon. poss.* Imo patris jussus præcedere debet, nec sufficit ratihabitio *l. 25. §. 4.* *ff. de adquir. vel omitt. hered.* nihil saltem operari ratihabitio dicitur. *l. 6. §. 6. ff. de negot.* aliud in hereditate: aliud in bonorum possessione. Cur aliud? Ne dicas cum Accursio, heredita- tis additionem juris esse civilis, quo patria potestas maxime attenditur. Bonorum possessionis, juris esse Prætorii, eoque patriam potestatem negligi. Nam ratihabitione, hoc fieri possessio adquiritur patri, jure prætorio, *ut hic*. Potest commodius dici, jure civili perpetuam & liberam esse potestatem adquirendi: *l. 8. T. de jure delib.* In bonorum possessione peten- da tempus angustius. Et non in proinde filium privati: ut filio non sit necesse patris jussum præcedere, quemadmodum in plerisque aliis cernitur, ut ubi his tempore petitur fit, a re- gulis discedamus: & habiles fiant personæ, quæ antea idoneæ non erant. 37 Renun- ciatio tacita facta per filium patri nocet, *ut hic*. Immo nocere non potest. *l. 13. in fin. l. 14.* *ff. de adq. vel omit. hered. l. 8. §. 1. T. de bon. quæ lib.* An cum Jasone dicemus id ita fieri, quod expressa renunciatio filius nocetur quam tacita? vel, quod ex silentio, lapsu temporis intercedente, pater filio consentire præsumitur. *arg. cap. illud 8. extr. de præscript. cap. is qui* *cuet 42. de reg. in 6.* (de quo tamen vide *l. 10. §. de pet. hered.*) An potius jus esse diversum, hereditati, an vero bonorum possessioni renunciet filius: ut leges contrariæ (de quibus pau- ca *ὁν ἀφνοτε ἀδικον λογισμον.* 11 Hoc innuit nullum excludi commodo bonorum posses- fionis ob id solum, quod intra tempora bonorum possessionem solenniter non petierit a præ- tore, modo eam interim agnoverit. 12 Constantinus scil. *l. 7. §. 3. §. de curat. furiosi.* 13 In bonorum possessionibus petendis: idem in cretionibus. *l. 17. T. de jure delib.* Goth. Ad hanc leg. vid. Guid. Pap. Alciat. & Bellon. *lib. 4. Suppositat. cap. 1. c. 3.* Ant. Adde Cujac. *lib. 17. observ. 19.* S. L. 14 Bonorum possessio factum requirit. 15 Olim apud municipales magistratus peti bonorum possessio non poterat: municipalis mixtum imperium non habent: datio bonorum possessionis, mixti est imperii. Dare bonorum possessionem erat prætorium vel præsidale, non duumvirale. vid. Cujacium *17. obj. 19.* 16 Olim solennis petitio datioque requirebatur. *l. 1. T. comm. de success. l. 20. in fin. ff. de except.*

17 Post Constantinum Theodosius & Valentinianus, etiam circa testationem existimant sufficere qualecunque judicium admittendæ bonorum possessionis. *l. unic. C. Theod. de cretionibus, vel bon. poss.* sive ut Græci interpretes ajunt, *οὐκ ἀρκεῖ κωφὸν τῆς κατακλῆσις*, quod & Justinianus probat, *§. 6. Inst. de bon. poss.* 18 Etiam prætematura agnitio, id est, facta intra tempus datum proponquiori cognato, eo deficiente, recte facta non intelligebatur. *l. 42. §. 2. ff. de bon. liberti.*

19 Bonorum possessionem scil. 40. *Eclog. 7.* 20 Jure adcrescendi portio deficientis alteri accrescit, id est, adjungitur. *l. 3. in fin. ff. de bon. poss.* vid. *ff. de usufructu adcrescendo.* *l. 20. ff. de leg. 2. l. 89. ff. de leg. 3. l. 142. ff. de verb. sign. l. 67. ff. de adquir. vel omittendo hered.* *l. un. §. 10. T. de cad. vitd.* Duarenum *lib. 30. l. 2. de jure adcrescend. l.* Michaëlem Graf- sum *lib. sent. §. jus adcrescendi.* 21 Ad hanc legem extant commentarii Cagnoli, Hipp. Riminaldi, & Guterii, præter quos vide Alciatum *lib. 4. paradox. c. 8.* Mod. 22 Id est, non petentibus. Omittere bonorum possessionem & hereditatem, est ab ea tempore cessa- di, id est, intra tempora constituta eam non accipere. Amittere, genus: Omittere species est. & hoc sensu semper hereditas, aut bonorum possessio omiti dicitur, non alio. vid. Anton. Mercatorem 3. *Not. 20. in fin.* Græci ita legunt, *καὶ τίνος παραιτήσωνται. Ecleg. dict. loco, cap. 1.*

23 Dixi ad 37. *D. 11.* De bonorum possessionibus, hoc pauris tenendum est, Dari vel testamento facto vel ab intestato: Priore casu, duplicitur, vel scripta heredibus, *ut hic*; vel prætereatibus liberis, quæ de contra tabulas. *tit. proc. 12.* his adde Carbonian. *tit. 17.* quæ datur liberis impuberibus præterritis, quibus sit controversia status & bonorum paternorum. adde & eam quæ competit patrono, ejusve liberis. *tit. 13.* Ab intestato, ut *unde liberi 14. unde legitimi & unde cognati 15. unde vir & uxor 18.* 24 Quid? secundum nuncupationem